

МЕЗГИЛ ИСАТОВ

ИЗДӨӨНҮ ТАБУУ

FROM THE BEST AUTHOR OF "ROSE AND THE UNIVERSE"

МАЗМУНУ

[Бир башка күн](#)

[Кээде](#)

[Экөөбүз эле](#)

[Сени эч бири...](#)

[Ак жазуу](#)

[Издөөнү табуу](#)

[Чоң энемдин оюнчугу](#)

[Сүйүүнүн эстелиги](#)

[Бир күн](#)

[Сагынганда](#)

[Бир нерсе дечи](#)

[Дагы бир жолу](#)

[Сен](#)

[Эч нерсе эмес](#)

[Айтылбасым](#)

[Кызылдын түсү](#)

[Сөз соңу](#)

Мезгил Исатов

Издөөнү табуу

Аңгемелер

Бишкек - 2017

Көркөм чыгарма (аңгемелер)

Мезгил Исатов

Издөөнү табуу

Китеп электрондук түрдө

[“Е1-Китеп” басмасы](#)

Мукабага Сальвадор Далинин сүрөтү колдонулду.

2017-ж.

Бир башка күн

Тоголок дүйнө

Токтобой томолонот,

Тоголок көздө.

Уйкусураган булуттар таңды жүктөп келатты. Көз ирмемде көтөргөн жүгү кулап, чачыла берди. Нур төгүп келаткан таң төрөлө элек сүрөтчүнүн эң белгилүү сүрөтүнүн сырын ачты. Ар нерсенин соңу сыяктуу. Кош бойлуу келиндин курсагындагы баласы ойгонду. Таң заарлап дагы бир күндүн эшигин ачтым. Жаңы күн башталды. Апаппак барак сыяктуу. Бир жолдун уланышы. Амандык сурашым керек бул күндөн. Бул жолдордон. Улуулуктан... Эмнегедир кечээкимден башкачамын. Кечигүүнү күтүп отурам. Ак жарык ичинде. Мезгилдин үнү угулат шашып бараткан шамалдагы. Эски бир обондой, өзүнөн өзү эле ырдалып кеткен. Далё мурункудай.

Кимдир бирөө таңгалып карап өттү. Ошондо байкадым ырдалып, ырдап жатканымды. Ошондо сени эстедим. Азыр болсо сен тажаганча ырдап бермекмин. Бирок сен жоксуң. Эч кимдин келбешин билсем деле күтүп отурам. Бул бир кечигүү. Кээ бир нерселер кечигип келет. Кеч күздөгү махабатка окшош. Ошондуктан, сенден катып койчу сезимдерим бар.

Эски досума бардым. Аны таарынтып жүргөндүгүм үчүн кечирим сурадым. Досум “Бүгүн сен башкачасың” деди. Негедир жолуга элек ойлогорго жолукчудай, өмүр бою чекит кое албаган сүйлөмдөргө такалып калдым. Аны кантип жазам? Деле өзүндөй, болгонун болгондой кылып кантип айтып берем? Кээде тагдырдын ирмемдерин өзүндөй кылып окшоштуруп айтып берүү мүмкүн эмес. Анткени, өмүр жазуунун дагы тереңинде...

Жолдон ооруканага кайрылдым. Жакын бир эжебиздин ден соолугун сураганы. Эжекем: “Сен дагы келет экенсиң, ээ?” –деп, таң калды. Анан, учурунда мага жасаган жакшылыктарын санап берди. Үйгө эртелеп кете бердим. Жамгыр төгө баштады. Ыр тамчылуу. Жашоо –

жамгырда калуу, суу болуу, анан жылынуу. Жылынып отуруп эски дептеримди барактап чыктым. Акыркы саптарына келгенимде өзүмө-өзүм окшобой турдум. Бир башка мен. Азыр болсо ошол Эски Күндөр менен Жаңы Күндөрдүн арасында жүрөм. Бардыгы аралашып калгансыйт. Эски менен Жаңы бирдей. Бардыгы баягыдай. Окшош... Эч кимге окшош жашагым келбейт!

Уйкум келбесе деле эртелеп жатып алдым. Жарымынан үзүлгөн түшүмдү улантмак үчүн. Уланууга жаттым. Бир колум менен баскан уйкумду түртүп, бир колум менен качкан уйкумду тартып, бирде уктагым, бирде ойгонгум келет. Бул түндүн тезирээк өтүшүн тиледим. Кетсемби же калсамбы деген сыяктуу, турмушта дайыма ары же бери болууга туура келет...

Коңшум келгенде кириңиз дей албалым. “Сага эмне болгон? Бир башкачасың”, - деди. Билбейм. Эмне болуп жатканын өзүм да билбейм. Балким өзүмдү карай кетип бараткам. Мени көздөй... Бир башка күн, бир башка мен.

Кээде

Ушул жылдын алгачкы кары жаады. Суу кар. Эрке кар.

Эреркеп эркелеп жерге жетпей сууга айланат. А мен болсо кар кечип баскым келет...

Апаппак баракка эң алгачкы сүйлөмдүн жазылышындай түгөнүү бар эле ичимде. Сага арналган бир тутам сөздөрүм да капысынан чачылып кетти. Кайрадан чогулта албай, көңүлүмө сени саптап, бир сөзгө, бир сүйлөмгө батпай турам. Досум сырын ачып, сага болгон ашыктыгын армандуу баян кылды. Ашыгылык баяны...

Бүгүн эч кимге эч нерсе дебейм. Өзүмө дагы. Сөзү жок калам бир азга. Булар болсо түн койнундагы уйкусураган сөздөр. Ак шамдын жанындагы. Жарымы ак, жарымы кара. Тунжуроодон да өткөн тынч бир

нерсе бар. Алгач бардыгын өзүм кечирдим. Өзүмдү эмес, экөөңдү аядым да алаканым менен көздөрүмдү бирге жумдум. Ошондо эч нерсени көргүм келбеди. Жүрөгүмө жакын учкан куштарга кол булгаласам карайбы? Канаттарындагы кайгылуу кайрыктары эмнеси?

Кайда учуп баратышат?!

Үйгө кечээги чарчоолордун ичинде келдим. Ошондо корко турган нерседен коркпогондугумдан корко баштадым. Жаным жалгыз калбасынчы деп шамды жактым. Үрүл-бүрүл Жарыктын ичинде өчүп бараткан Жарык бар. Кээде өз ичиндеги сыр да узакта калгандай, же башка бирөөгө кеткендей чечилбей кала берет. Экөөбүздүн эгиздей ээрчишкен эки жаныбыз эч нерсе эместей, жан досума жар болдуң. Бактылуу болсоң экен? Ашыгылык баяны... Жаныңда дайыма көрүүчү бойдон калыптырмын. Сенин кеткениң өзүмдөн ажыраганым турбайбы? Сенсиздикке көнө албай жатам. Сагынуу – бул таптакыр бир башка нерсе. Жашоомдун кайыгындай күндөрүм кетип баратат. Сагынганда чайпалган толкун сымал жээкке келем... Мен сени сүйүүгө келгем. Сүйүүнүн көкөлөгөн салтанатын көтөрүп жашайм эми?!.

Эртең болсо эмне кылаарымды билбейм. Аны көптөн бери билбей жүрөм. Эртең болушун деле каалабайм. Сүрөттөгү элесиң сагынычым сыяктуу ойлуу. Кадамдарым менен жылдарым кошо арышталып кете бериптир. Узун жолдун ушул жерине, ушул жашыма келгенимде жалгыздыгым экөөбүз калыптырбыз. Азыр болсо мынчалык чарчаганымды кимге айтаарымды билбей, кайра жолго узап жатам, Чарчоого...

Экөөбүз эле

Жашагым келбесе деле жашап жатам.

Бир кылмыш сыяктуу жасала элек.

Калп менен чындык ортосунда.

Бир нерсе бир башкача.

Менче...

*Мен жана Мен,
Экөөбүз элек.*

Сен түш көр, мен көрөйүн дедим. Макул дегендей башын ийкеп жок деди. Менин түшүм менин денемде, тек гана карегимде. Жаштыгыма тойбой келем. Ачмын. Ач жаштыгым. Өмүр бүтөт ошол ирмемде. Ойгонгонумда түшүм жок, түш ичинде болчумун. Балким дагы жалгыз, ар дайымкы сыяктуу уйкусуз элем.

Сага келдим. Эшикти ачып жогору өтөйүн дегем. Бирок сен күзгү белең? Менин көздөрүм менен мени карайсың? Ошондо кача баштагам, жылдызы жок, айсыз түндөргө. Көздөрүмдү жумсам көңүлүмдү жума албай, сенсиздикке агып бараткан жолумду тосушту. Жокмун, бирок сен деле жоксуң.

Мен сенби?

Же сен менби?

***

Бойдок бөлмөдө.

Бойдок күндөрүмдүн акыркы түнү. Бир аз башка, өзгөчө болушу керек. Жарыктын ордуна эски бир шамды жактым. Жалтак жалындардын жалтак сезимдерге жолугушкан жери...

Мен жана мен бармын. Түстүү жалындардын үчүнчү жүзү. Экөөбүз сыяктуу эки жүздүү жана бүтүн. Мен батпаган дүйнө бар ичимде. Жүрөгүм ичинен илинүү.

Менсиз кет.

Менсиз кетпейм.

Ызы-чуунун ичинде отурам. Үн көрүнөт көзүмө үнү бүткөн. Ошондо карашым көздөрүмдү жаратты. Дагы ойлуу, жашынчаак. Бул эмнеси?

Жалгыз гана түштөрүмдү даярдап жатпадым беле бир түнчөлүк. Эми болсо жүрөгүмдүн жалгыз калган жеринде ошол ойдо түнөдүм. Бирөөнүн ичинде бирөө бар, кабагы болгон.

Мен ичимин,

Мен тышымын.

Экөөбүз адам.

Сени эч бири...

*Алаканымда жалгыз тамчы,
Ашыктыктын сыныктары калды.*

Сени сагындым... Аны өзүмдөн башка эч кимге айткан жокмун. Бир күнү сагынганымда гүл бакчаларды араладым. Ырга окшогон күз келиптир. Кайсыл бир китептен окуган саптардай, кечээкимдей элестелет. Ошондо сен менен сенсиздик ортосунда көпүрө жасап, суу сыяктуу ташкындап агып бараткан сезимимди эч качан токтото албадым. Ошондо гана күз ырлары ырдалат. Күндөр күндөргө... жалбырак жалбыракка... сагыныч сагынычка...

Бир кезде жазылган каттар ичинде калдым. Саргарып бырышкан, четтери уйпаланган ойлор арасында. Бирок... Эмне үчүн бирок дейсиң?! Кеп атасын тумчуктурган “бироктун” ары жагы чексиз аалам койнундай табышмак мага. Сагынган бар. Сагындырган бар. Жанында дайыма экөөбүз бар. Ошол эле... Бул каттар... Ошол эле...

Гүл бакча. Гүл бакчада түн бакча. Айсыз караңгылык. Жылдыздар эмнеге жашынып алышкан?... Жарыктын жасалма шооласы аралайт. Жылуулугу жок. Бул күтүү эмненин башталышы? Сүйүүм менин Сен эместей, Ал да эмес. Таяк жол баштап, жаш жигитти жетелейт. Ак чач эне капталынан сүйөп алган. Отургандар маңыроо карашат. Азиз алдылап умтулат. Ары жактагы экөө көөдөй кара көз айнек тагынып

алыптыр...

Үйүм күз. Үйүмдөгү жаздыгым күз. Эртең болсо кайрадан жолчулук. Сен же жанымда, же алыста болосуң. Балким ошондо жаштык күндөрүмдүн ушул барагы жазылат. Сени сагындым! Аны өзүмдөн башка эч кимге айткан жокмун.

Ак жазуу

Гүлдөр жабылаарда

Кучактап бүт ааламды

Бешиктей терметеби жылдыздарды...

Он алтынчы октябрдын жазуучусу. Ак түн. Ак жазуу. Бирок көп нерселер жазылбай калат. Көңүлдүн жылдыздары гана жымындап турат. Калганы ак барак. Болгону буулуккан аба бар жанымда. Бир аз да жамгыр себеленгиси келет. Сүйлөгүсү эле келген мен сыяктуу...

Көңүлүмдү бөксө нерселер толтуруп турат. Жамгыр болсо шатырап төгө баштады. Мен дагы эле сүйлөй берем. Айта берем, айта берем... Сага арналган сөздөрүм түгөнбөйт. Сен урмаксан болуп жатып алдың. Экөөбүз тең муздак шамал ичинде калдык.

- Ыйыңды тый, ырыскы анда эмес, - дедим.

- Ый дебечи сезимди, - дедиң. Ошондо сени учуруп кетти шамал. Кээ бир нерселерди унутуп коюш керек. Жашоомдун ыргагын бузбаш үчүн каткырып күлүп же ыйлап алсамбы? Баягы эле жаз келди. Ошол эле гүлдөр ачылды. Бир гана нерсе бар башкача. Көңүлүмө жаз келбей турат. Жарымы күн, калганы кылым. Чарчоонун ичиндемин. Мени түшүнүп, мени менен жашаган баягы эле Чарчоо...

Эми, эми кеч калганда эстегеним дагы өмүр салтанаты. Бардыгы эсте калгандар. Өмүр өтөмөк. Түш көрмөк. Эмне үчүн деп сурамак. Эмнеге? Болгону эңсөө, сагынуу, каалагандык бар. Адамча жеңилүү, эргүү бар

сезимде. Жашоо – бул түгөнбөгөн каалагандыктар. “Жетет” дей албагандык бир жагынан. Бир менен Миндин арасы. Жашоо – бул адам жүздөрү, көчө, базарлар. Ушундай эле жөнөкөй нерселер. Ырлар сыяктуу. Кээ бир ырлардын кайырмасын ичимден көпкө ырдап жүрөм. Анан башка бир ырга өтөм, дагы башкасына. Дале ушуга окшош күндөрүм. Бир дагы ырды толук жаттай албай, өмүрдү кыңылдап ичимден созуп келе берем. Мунун башка бир жолу, башка барагы бар беле?

Жаштыгымдын бул кайсы жери? Тагдыр кээде ушундай. Ар ирмемде көп нерселер алмашат. Азыр көргөнүмдү азыр унутамын. Ансыз деле чарчап турганда каалабаган нерселер кайталана берет. Суроосуз эмне бар? Суроолуу жашоодо... Жол. Баарыбыз жолдо жүрөбүз. Бирибиз өйдө, бирибиз ылдый. Ар бир жолдун бүтүшү жана башталышы сыяктуу. Жол учунан жолдор башталат. Бүгүн, кечээ болот. Жол талым унутулат. Мен дагы эстебейм.

Издөөнү табуу

- *Эмнеге төрөлдүң?*
- *Өмүр менен өлүмдү өлчөгөнү.*
- *Өлчөдүңбү анда?*
- *Жок! Өлчөндүм.*

Эшикти жаап, алгач кадамымды аттаганда жок боло берди жол. Кетмек менен Келмектин, Бүгүн менен Эртеңдин, Көк менен Жердин ортосунда такала түштүм. Көпкө чейин катып калдым. Анан наристенин алгачкы кадамындай арыштарымды абайлай таштап жолго чыктым. Кайсыл тарап чакырганы белгисиз, Чексиздик жана Тардык ичиндемин.

Көчөдө баратып таптым жолду. Жалгыз аяк... Анан ызы-чуудан өзүмдү жоготуп жибердим. Жан талашып издей баштадым. Жанымда турган адамдардын көздөрүн карадым, кобурашкан үндөрүнөн өзүмдү тааный,

ыкчам жаттай баштадым көз караштарын...

Бул эмне эле?...

Эшикти бир барак сыяктуу ычтым. Бопбош жана таза, жазыла элек. Бир бош кагаз, бош бөлмө. Апапак дубалдар – таңгалычтуу бир тугөнүү. Ак бар эле актын аркасында жана Көк асман. Мен дубалды тез эле сентябрь сарысына боёдум. Бир бөлмө кээде өзүнчө эле бир дүйнө... Болсо, болсо муздак таштагы бир өмүр?

Ачкычым жок. Чөнтөгүмдөн, сумкамдан да карадым. Ылдый түшүп чай ичкен жерлеримден, баскан издеримден, кобурашкан үндөрдөн сурадым. Таппай үйүмө келгенимде кулагыма бир үн угулду. Жалгыз гана бир үн. Жылаңач чакырык. Аны жанагы жолдордун ызы-чуусуна окшоттум. Ошондо көл толкуну болушу үчүн өз денемди жээкке таштап жибергенсидим. Кайрадан үрөйдү учурган ошол үн. Ал чаңырык үн эмес. Издеген жолум... Бирок мен жолго чыккан эмесмин. Жол сапары үчүн башынан жоготконумду аягынан издешим керек беле? Жолго чыкпасам эмнени издедим экен. Жол – ар нерсе. Ар нерсе – жол эмес. Ташыган дарыя. Бир дастан сыяктуу агып баратты добушунда. Жүрөгүм кошо чертилген бул сыздоо эмне эле?

Сатуучу:

- Бир нерсени сурадыңызбы? , -деди.

- Дастанды, үнүңүздөгү дастанды, - деп барып, - Жок, жок шашып баратам. Мен дарыяга кетип жатам. Жолго эмес, - дедим.

Алдымдан баягы үрөйдү учурган үндөр кайрадан жаңырды. Бир үйүр топтошкон көпчүлүк:

- Көзүн карабайбы, унааларды көрбөй калдыбы? - дешти.

Бирок ал... Мен эмес болчумун. Тоголонуп калган эмесмин дөңгөлөктүн алдында. Өтө абайлап келаткам. Мынчалык таңгалычтуу тиктеген көздөр. Жүзүмө суу чачышты.

- Өлгөн мен эмесмин, - дедим.

Колдорум менен өзүмдү өзүм тарткылап ордуман турдум...

- Эгер сыркоолоп жатсаң кете бер, - деди мугалим.

- Жок. Баардыгы жайында, бир аз башым айланып кетти окшойт, - дедим.

- Анда ылдый ашканага түшүп, ысык чай ич, - деди.

Рахматымды айтып, отура бердим. Кайрадан таң калычтуу тиктеген көздөр.

Бирок мен окууга кечээ да, бүгүн да барган эмесмин. Төшөктө сыркоолоп жаткам. Ошондо өмүрүмдү асты-үстү кылган жеримди издей башгадым. Баардыгын кайрадан карап чыктым. Бөлмөлөрдү, терезедеги тоолорду. Анан шашкалактап окууга жөнөдүм. Эшикти жаап, алгач кадамымды аттаганда жок боло берди жол.

Чоң энемдин оюнчугу

*Бир колу күйсө,
Бир колу жетпейт,
Күнөөсүз күнөө...*

Бул көл толкуйт. Көкүрөгүнө кабат-кабат топтолгон белгисиз кайгысы толуп-ташып, жээкке майдаланып барып урунат. Чачырап сынган бермет тамчылар ирмемде көрүнөөр көрүнбөс көздөрдөн чуркап өтүп, жашынып калышат. Мындай сансыз кайталаныш жүрөк тереңдигиндеги бир ички кайрык сыяктуу улам чачылып, улам жыйналат.

Сезимдерди арбаган бул толкундануу жээкке урунуу. Умтулуу менен чегинүү. Түгөнүү менен башталбайт жоктук. Жамал аны билет. Ошондуктан үмүттөрүнөн жылдыз токуп отурат. Мындай айлуу кечтеги

өзүнө жолугуу, көл жээгинде гана бир башкача. Жээктей жылаңайлак басып кичинекей издер калтырат. Издердин арттагысы, алдыдагысы болот. Көрүнгөнү, көрүнбөгөнү... Анан үйүндөгү ооруп жаткан атасын эстеп, издер ичинде буйдала түшөт. Бул Жамалдын дагы баягыдай бир чекитке такалып калышы... Дагы баягыдай үнсүздүгү.

Үй. Үйдүн аты жомок. Бардыгы ушул жомоктон башталып бүтөт. Өмүр дагы. Ар кимдин үйү сыяктуу бирде бар, бирде жок нерселери менен толуп турат.

Кеч күгүүмдө үргүлөп бараткан атасы жалгыз кызын карап коёт. Эч нерсе дебейт. Кээде көздөр гана сүйлөшөт. Аңгыча тезек көтөрүп чоң энеси келет. Күбүрөнүп көп нерселерди айтат. Атасынын тыйылбай ичкенин, энесинин таштап кеткенине жыл ооп калганын, жети жашар Жамалды унутканын бир айтып бир койбойт. Мындайда Жамалдын жек көрүүсү менен сүйүүсү кар аралаш жаандай аралашып, көчөгө чуркап чыгат.

Ичинен “энем сөзсүз келет, атам айыгат” дейт. Кайрадан бош көчөнү тиктейт. Жол таянган үмүттөрү үзүлбөйт. Анан адатынча бир чекитти тиктеген бойдон ойго барат.

- Жамал! Жамал! Какшатып кайда кеттиң! - деген чоң энесинин ачуу үнүнөн чочуп үйүнө жүгүрөт.

Кайтып келгенинде тиктеген чекитин таппайт. Ушул кең дүйнө менен жан дүйнөнүн ортосуна көпүрө сымалданган чекитинен кичинекей тилек тилеп, кенедей кубаныч сурайт. Дагы ошентти. Чекити бирде табылып, бирде жоголо берет. Билинбеген балалыгы сыяктуу... Мончок жаштарын кичинекей алаканына жашырып, кусалуу көз карашы менен күндүн ысыгын тиктейт. Аны эч ким көңүлгө албагандай Жамал да эч кимдин кайгысын бөлүшө албайт. Бир жалгыздык ичинде бекилүү. Энесин гана эстей берет. Жүрөгүндө эмес акылында болгондугу үчүн. Ар жагында үмүттүн үзүгү, үнсүздүк, үшкүрүк калат. Күзгү сымал өмүрдө баары эле көрүнө бербегендей аны алып кетип бараткан бир нерсе бар. Өз эркине алы жетпей, бүдөмүк ойлорду аралап келатат.

Чоң энеси жип ийрип отурганда гана Жамал баладай болуп кыялында

оюн ойнойт. Өзү чоң кишиче жүн тытат. Бутун бүгүп, ийикти чимирилтип, жип чыйратып жаткан чоң энесин карап, кичинекей кыздай элестетет. Оюнга канбаган тестиер баладай алаксыган чоң энесине жылмайып, ичинен күбүрөнөт. Ийиктеги жиптей узарган өмүр акырында чыйралып, бир тоголок эле болуп калабы. Бирде кичинекей кызды, бирде чоң энесин элестеткен Жамал элеңдей эч нерсенин аягын таппайт. Ийикти карап, чоң энесинин оюнчугуна күлкүсү келет.

Анан жөн гана жеңилип коёт. Жеңилип койгонундагы улуу жеңишти эч ким байкабай калат.

Сүйүүнүн эстелиги

Сен сүйүүсүң. Сенден качам.

Сагынуудан..., кусалыктан.

Анткени, сенсиз жашай албайм.

Бүгүн сүйүүгө эстелик тургуздум. Нур тийсин деп бийигирээк, шыбак жыгтуу жер тандадым. Улуу тоолордон жайлоо гүлдөрүн терип келдим. Жашыл арча койдум. Өмүрдүн артта калган күндөрүн кечирдим. Кечирим сурадым...

Бирок сүйүүнүн эстелигин жыгачтан, таштан же топурактан да жасай албадым. Аны сөздөн жасадым. Ошол кичинекей, жөнөкөй, улуу сөздү жүрөгүмө орноттум. Эми жүрөгүмдө сенден башка эч ким жок... Сени “Сүйүү” деп өзүңдөн өчпөй турган сүйүүнү тааптырмын.

Эстеликти да эртелеп орнотком го. Бир жолу келатсам гүлзарларга күз келиптир. Коштошуунун салмагын ушул гүлзарлардай сезе алабызбы?...

Билбейм. Коштошсоң күзүндө коштош. Муңумду муңайган күзгө айтайын. Эмнеге деп сурабачы кетээринде... Жөн эле жылмайып кой. Бардыгы мурдагыдай кала берсин.

Келем дедиң эле. Жумуштарың чыгып калды го. Көпкө күттүм.

Күткөнүм күйүткө айланбаса экен. Андан бери эки жыл өтүптүр. Дагы эле күтөм.

Жүрөгүмдү унут дедим. Унутпады. Азыр менин жүрөгүмдөн башка кайда жүрөсүң?

Коштошуу ушундай болобу?...

Бир күн

*Мен адам болбойм.
Жарымы түш жашоодо,
Бул санат,
Өлүмдү сурады менден.*

Дубалдагы саатты карап бүгүнкү күн да кетти дептирмин. Ошондо сааттан корктум. Сааттын жебеси жылат. Чыкылдаган үнү мээме сайылгандай шаштырып, алактатып жиберет. Кайда шашабыз билбейм. Шашсаң деле жетпейсиң. Баарынын соңу бир го. Мен шашпайм... Мен сыяктуу көп нерселер ордунда. Сааттын жанындагы сүрөттө илинип турам. Төрт чарчы жыгач ичинде мына-мына мени көргөнү бирөөлөр келчүдөй тынч бөлмөдөн тынчтыкты издей баштадым. Ушул сүрөттө калыптырмын. Кетенчиктеген көз караштарым да кошо илинүү. Сааттын жанында кечээ, азыр да, эртең деле ушинтип илинип кала беремби... Билбейм. Сүрөттөгү бала чагым, жаштык кезим, жүзүмдөгү улгайыңкы барыштарым аралашып калган. Төрөлгөндө эле үч муундан төрөлгөн. Ошондуктан, жалгыз жашоомо окшогон жалгыз суретүм бар. Ичине бардыгын илип алган. Жашым жок. Жашым билинбейт. Бул сүрөттө мени менен өмүрдүн төрт мезгили да кошо түшүптүр. Ак кары, ак гулу, ак жолу менен ак сөзү... Сүрөтүм эч кимге арналбагандай өмүрүм да өзүмдө калыптыр. Бул бөлмөнүн эшигин миндеген ирет ачып жапсам деле азыркыдай ээндикти көрдүм беле?...

Дубалдын ак саргыч боёктору эскиргендиктен бөлмөнү караңгылатып

турат. Жалгыз терезеге чапталган гезиттин эски барактары саргайыңкы. Купкуу. Ар кайсы жерлери тытылып, күн тоскон денеси калтырап бышып, качантан бери көргөзбөй турат көчөдөгүлөргө. Ичимдегилерди катып турат ичине. Ортодо чоң жыгач үстөл. Бул бөлмөнү жакшы көрөм. Табышмак бөлмө. Кыялыма катылган сырга окшош. Ачыла элек. Ай жарыгында курсагы ачкан чычкындар чыгашат. Эч нерсе калтырбай шимшип чыгышкан соң, жыгач үстөлгө чыга албай буйдалышат. Кызык, алактаган чекиттей болгон көздөрү мени көрүшөбү? Төрт дубал ичинде төрт чарчы болуп илинип турсам. Көрүшмөк беле? Жалгыз үмүттөрү – бир нерсе таап курсактарын тойгузса. Азыркы мен сыяктуу?... Анан бир аз нандын күкүмүн таштасам, шып этип илип кетишти. Ошондо, көлөкөнүн жарыгындай көңүлүм көтөрүлдү. Жылт эткен кубаныч басты. Ак чайнекке кызарта демделген чайдан ичем. Берки бурчта кыйчылдап турган эски керебет, жанында төшөк. Сууланган. Мени менден жакшы билген. Эски түшүмдү кайрадан көрдүм. Бөлмөнүн төрт тарабын желе басыптыр. Желелерге жем болчудай тыбырчылап, жаным көзүмө көрүнгөндө жөргөмүш келатты. Жумурткадай көздөрүнө башын катып, түпкүчтөй буттарына тарпайып конуп алыптыр. Өлүп көрбөгөн түшүмдө.

Бул бөлмөдө дүйнөнүн баары бар. Бир бөлмөлүү өмүр бар. Ушунун баары мени менен сүрөт болуп илинип кала бериптир. Жылдар – кубалашкан толкундар. Бүгүн көргөнүм эртен башкача. Жанымдагы саат токтоп калыптыр. Ошондо сааттан корктум. Саат жылбайт. Мен жылып бараттым. Токтогону..

Сагынганда

Жылт этип жыл кетти

Жылдыз өчтү...

Каршы-терши узанган көчөлөр. Ойлор сыяктуу карама каршы. Баскан сайын, ойлонгон сайын адаштырат. Тиги көчөдөн бул көчөгө өтөм. Дагы башкасына. Көчөлөрдөн көчөгө жүгүрөм.

Эски күндөрүмө келдим. Эски досторума... Артта калган жалгыз күндөрүм менен азыркы жалгыздыгымды көргөнү. Ошол эле ойлордо бак аралап бараттым. Күз күүгүмү күндөгүдөн башкача. Бактылуу белем? Билбейм...

Сенин жогуң коркутат мени. Аны билбешим керек. Балким... Балким деген эч нерсе жок. Өмүр боюнча жетпей турганың же капыстан жоготуп алаарың бар. Кубаныч кайгысы аралашкан жашообуз толкун. Качан чачылып, качан төгүлөөрүң белгисиз. Сагынычтын сулуулугун күздөгү дарактардан көрдүм. Ар-бир талы сагынычына жараша саргайыңкы. Көздүн каректериндей кусалыгы көрүнүп турат. Бардыгы бирге, бардыгы өзүнчө. Сүйүү деңизинде...

Жаштыгымды жашырып жол келатат. Жолдош кылып жолумду мен баратам. Өмүр айыл менен шаардын аралыгындай эле. Ары-бери ташынасың. Бардыгы ошо бойдон калат. Бир күнү кайрылгыс болуп айылга кетесиң.

Сага арналган өмүрүмө өкүнбөйм. Сен мага сыр болуп катылгандай, мен деле бирөөндө айтылбай келатам.

Түндө түшүмдө жүрүпсүң. Башкалар менен шапар тээп баратасың. Кылчактап улам артыңды карайсың. Жок жоготкон жолоочудай... Көздөрүң да, ойлоруң да өзүңдүкү эмес. Жүзүңдөгү кусалыкты алаканың менен сүртүп жашыргандай болдуң. Ушаланган караштарың баягыдай эле кумарлуу. Ошондо куштай учуп жаныңа келгим келди. Кусалуу көздөрүңду жашырганы. Мени сагынгансың го. Кусалыкты кантип жашырат? Сагынычты?

Бир нерсе дечи

*Жаным бирге,
Жаным жанында...*

Жаңы баракты ачтым да атыңды жаздым. Жашоомдун экинчи барагы

сендик күндөрүмө толо барактала башгады. Ак кагазга кайталанып жазылып, ак шурудай тамгаларга тизиле бериптирбиз. Азыр болсо бул иреттүү жазууларды, сезимдерди чачып-чачып жибергим келди...

Көл толкуса, шарпылдаса, сүйүү издеп, сүйүүнүн жээгинде жүрө бериптирбиз. Жылаңайлак сезимдерге жылаңайлак из калтырып... Ошондо күндүн батканы билинбей, көздөрүндөгү көл толкунун көңүлүмө көчүрүп алыптырмын. Кээ бир көздөр тунук болот. Булак сыяктуу тунуктугу көрүнүп турат. Шыңгыр үнү угулат.

А сен болсоң жанымда чоочун немедей тура бердиң. Менден кеткен жоксуңбу, же сени коё бербей койдумбу? Эмне кылдык сүйүүбүздү?

Анан көңүлүмдөй чөгүп турган көздөрүң менен маек курдум.

- Мен сени жакшы көрөм.

- Билем.

Ушул эки сүйлөмдөй экөөбүз эч нерсе дешпедик. Сен “ишенем” дедиң. А мен ишеничти сурай бердим.

- Кетеличи, - дедиң.

- Кеч кирди деп кетпечи. Дагы бир аз узарталы күнүбүздү, жарыкчылык ичибизде го..., - дейм да кеч бешим болуп келаткан кусалыкка башымды ийем. Артыбызда бир ээндик калат. Каткырып отурган жерибиз бош калат. Эки жакка кеткен экөөбүз сыяктуу көңүлсүз жана үнсүз. Ошентип сага жолугуп келем... Күндөгүйдөй, күн баткандай...

Эки жээктин ортосунда калган жакшыбы же жаманбы? А көпүрө болгончу?...

Дагы бир жолу

*Унутулган эскерүүлөр.
Белгисиз кадамдарың
Кайда баратат.*

Бишкектин кең көчөлөрү. Жолдорумду жомоктотуп бир топ жолду жөө бастым. Жол этектеген тал-теректер менен чогуу. Араладым. Аралаштым. Кыштын аппак карынын ордуна майда-майда жамгыр төктү. Тал-теректердин жылаңач денелери суу болду. Алар үшүгөнүн же жылыганын түшүнбөй калышты. Мен сыяктуу. Кээде табигат деле адашабы. Билбейм. Бирок мен үшүдүм. Денем үшүдү. Өзүм үмүттөн үшүгөн жокмун. Дагы эле күтө берем. Тал-теректер жазды күткөндөй.

Үйгө шашып келаттым. Өмүрдүн суугунанбы же кыштын ызгаарынанбы, калдырай бопбош келдим. Сүйүүсүз, сезимсиз денем келди.

Жылуулук ичинде болбосо үйдүн жылуулугу эч нерсе эмес экен.

Жаагымды эки колум менен таянып уктайын дегем. Бирок ойлорум ошол эле бойдон ойго. Бул уктоо эмес. Уктоо учмактыр. Баягы сөздөр кайра жазылды. Дагы убада бердим дептериме. Уялдым. Ишке ашпаган, куру сөздөрдөн уялдым.

Жаз топурактан башталды. Аны таманым сизди. Жылаңайлак бастым. Жаз болуп, жаз жыттандым. Чөп жыттандым. Былтыркы чөптөрдүн өлүү денелери. Таманымдан кытыгылайт. Өлүмдөн өмүр уланат. Жапжашыл жалаң чөптөр жабырап калыптыр. Топурак болууга, уланууга... Көңүлүмдү күн жылытты. Күн нурлары суунун үстүнө конуп алышыптыр. Жымындашат. Айлуу түндөгү ак жылдыздар сыяктуу. Кармалышпайт... Келатып ушул жазда сөзсүз сөзүмө турам деп ойлодум. Баягы сөздү, баягы убаданы кайталадым. Бат эле жанымдан жаз өтүп баратты.

Күн үшүп, күз күбүлдү. Алдымда жалбырактар төшөлүп жатты. Ошондо кеч күздүн сары жалбырактарын эмес, кусалыкты кечип бараткам. Күз шамалынын сапырчу көп нерселери бар. Адамды ажарлаган кусалыгы, арзылуу карашы, мезгилдин кезектеги бариктери, дагы-дагы көп нерселер.

Коңур кечте ай сапарындай сагынычым менен сыртка чыктым.

Өзгөрөм дедим. Башка адам болом.

“Мен эмес” дейм. “Мен эмес” болуп барат дүйнөм. Кайталайм “Мен эмести”. Көпкө кайталайм. Сөзүмө турам. Эми баарын башкача баштайм дедим да, кайрадан узактардан келген баракты ачып, кайрадан узактагы сени эстедим. Дагы бир жолу.

Сен

Сүйүнүчүң сүйүнтпөй, кайгың кайгыртпай эле келип кете берет. Анан бардыгын окшоштура берет. Өмүрүндөгү кылган иши келатып эле кетип калат. “Макул” дегени менен “Жок” дегенин окшоштуруп айтат. Ошондо же кете албайсың, же калып да кала албайсың. Мындай учурларда жашашым мүмкүн эмес.

Балким жолдорубуз окшош болгондугу үчүн өмүр башка, же өмүр ушундай болгондугу үчүн жолчулук башка. Билбейм. Акырын сүйлөйм мындай убактарда. Тартышып талашпайм деле. Ал өзү билчү. Жок дегенде эле эмне деп жооп бере тургандыгын ойлоп койгон. Эми анысын дале өзүндөй кылып айтып бере алабы? Дайыма түшүндүргөндү жаман көрчү. Кээ бир нерселерге жөн эле көзүн жуумп койчу. Кадимкидей эч нерсе болбогондой күндөр өтө берчү.

Анан унутулаар эле. Азыр да ошентти. Жөн эле жатып алды. Бирок таң атканча уйку көрбөдү. Терезеден гана шамалдын үнү келет. Шамал менен кеткиси келет. Эч ким билбеген жакка... Бирок кайда?...

Акырында жибиди. Жаздагы кардын эришиндей, жүрөгүндөгү тоңгон муздары, көңүлүндөгү таарынычы кете баштады.

Жашоонун терезесин чоң ачып, кечиримдүү, сабырдуу болууну ойлоду. Мунун бардыгын шашылбастан жасады. Анткени өмүрүнүн эң маанилүү жеринде турган. Кайрадан ашык болуу, өткөн өмүрүн башынан баштоо...

Сагынуу.

Эч нерсе эмес

Жаштыгым.

Келгендей кетти...

Кеч бешимде көздөрүмдү жумдум. Ирмемге көп нерселер батат. Кайгым, кубанычым, сүйүүм чогулушуп келишет...

Ошондо бут ааламды кучактагым келди. Көздөрүмдү ачпайм мындайда... Кечиккен сөздөрдү уккум, күндүн батышын көргүм, куру убаданы бергим келбейт.

Коңшум жумушка кетип жатып эшикти каккылап кетет. Анан мени ойгонуп, окуусуна кетти го деп ойлойт. Бирок, коңшум эшикти каккыласа деле эч бир үн катпайм.

- Ии, Марат байке! Уктум! Ырахмат! - деп айтпайм. Анан барып кечээкиден калган тамакты ысытып ичпейм.

Эртең менен алып койчу коңшумдун гезити жерде калат. Эч ким аны алып бут баспаган жерге койбойт. Исак алгач аудиторияны карайт, андан кийин барып ылдыйкы кабаттан чай ичет. Жыпарбектин сөздөрүн тыңдайт да, кээ бир кептерин укпаса деле башын ийкейт.

- Ээ! Ал досубуз кайда калды? Дайыма эрте келчү эле? - деп сөздү менден баштайт.

- Келатса керек, - деп Жыпарбек кайрадан баягы тамашасын улантат.

Анын тамашасы биринен бири күлкүлүү. Сабак башталат. Немец тилден берген эжейибиз алгач жылуу көз караштары менен ар кимди өзүнө тартат. Аудитория бир азга жанданат. Ошондо бир мугалим, бир эне, жакын дос сыяктуу “Кандайсыңар?”, - дейт.

- Баардыгыңар эртең мененки тамакты ичтиңерби? Курсагыңар ток, көңүлүңөр жайындабы? - деп эсендикти сурайт. Сөзүн унутпастан мага китеп ала келет. Жок экендигими көргөндө, “Келбедиби?”, - деп сырдуу сурайт.

- Жок! Келген жок, - дейт Каныбек. Ал дагы эле бир шылтоо таба албайт. Калп айтсам кызарып кетем дей берет. Эже сабагын улантат. Ар ким суроо берет, жообун алат. Менин суроом дагы берилбей калат.

Алдыңкы катарда отургандыктанбы же боюмдун кыскалыгынанбы билбейм, мага конфет, алма алып келип берет. Албай койсом сынып кетчүдөй карайт. Алганыма жүзү күлөт, күлгөнүнө мен дагы кубанам. Чачтары кеч күздөгү куураган камыштай уйпаланып, сылтый, сыпаа басып келчү.

Кыздар анын ар күнү үстүнөн түшүрбөгөн жупуну көйнөгүн кеп кылышат. Бир жолу мени ээрчитип, эң акыркы үмүтүндөй жок даректи издеп убараландык. Мындай үйдүн жоктугун түшүнүп, алдаткандыгына чыдабай бышактап ыйлап жиберди. Менден кечирим сурап, ыраазычылыгын айтып, ыйлаган бойдон кетти. Ордумда катып, эжейимди эмес мени алдап кеткендей тура бердим. Мени эмнеге чакырды. Жаныма караан болсун же бирөөлөрдөн куткараар дедиби. Мага да ишенип, таяныч сиздиби. Ушул мени – чүкөдөй болуп турсам.

- Ыйлабаңыз, балким даректи туура эмес жазып алгандырсыз же телефондон жаңылгандырсыз. Эртең сурасаңыз, - десем болбойт беле. Эмнеге андай дебедим. Оозуңа талкан сугунуп алдыңбы, - дечү эле энем мындайда.

Ошондон кийин эжей сабак берген жок. Жүрөгү ооруп, кайтыш болду дешти. Кыздар дагы эле жупуну көйнөгүн айтып жүрүшөт.

Айтылбасым

Ирмемге келип кетсең,

Бактылуу болбойт белем.

Азга гана...

Табигаттын бир сыныгындай болуп келатканда үч башка адам болуп үч башка жерден алдымдан чыктың. Айбыгып айтаар сөзүм аралашып, адашып калдым. Ошондон бери табыла элекмин. Жоголгом го...

Сен жөнүндө жамгыр жаады. Жаш тамчылар тиер-тийбес жүрөгүмө себеленет. Ансайын суу болгон сезимимди, жамгырдай жашыгымды жашыра албайм.

Акыл эсимден алыс чыгарбай ар дайым атыңды кайталайм. Толуп ташып, толкуп ташып. Сен бар үчүн жашоо жашалып, өмүр уланып жаткансыйт. Таңдын атканы, кечтин келиши да өзгөчө.

Болгону атың башкача. Эркелете албайсың. Анан телефон чалдым. Кичипейил жоопторунду уктум. Эмне экендигин билбейм, ойлой берем. Сага арналган өмүрүмө деле өкүнбөйм.

Эгер түшүнсөң эч нерсе дебечи. Көңүлүмдү көздөрүм айтып турбайбы.

Бир жолу башымды ойлорума жөлөп отурсам, чочутуп жибердиң. Карасам ойлуу көйнөгүңдү кийип алыпсың. Кун сыяктуу жүрөктөн да нур чыгат. Нурландым. Жашоонун ак көңүлүңдөй көтөрүлдүм. Бул бакытпы? Чыныгы бакыт өзүңдө болбойт. Сени көрүп кадыр түн тосоорум илеп белгисиндей акылыма басылды. Демимди кескен үнсүздүктүн ачуулугу тойгузуп турду. Акырын сүйлөп тартышкым келбейт мындайда, ыдырап сөгүлүп макул боло берем. Бир тутам жол, бир ууч өмүр алаканымда...

КЫЗЫЛДЫН ТҮСҮ

Караңгыны жарык кылып ай келатат.

Айлыңа келгенде тегерегин карап көз кырын салды. Бүгүн менен

кечөөкүнүн айырмасын издей баштады.

Бүгүнкүсү бүдөмүк. Эртеңкисин болсо ойлогусу келбеди.

Анан барып көр көз айнегине жашынып эс алгансыйт.

Аны өзүнөн башка ар ким көрдү.

Жолдун аркы өйүзүнө өттү. Жылаңач жана тоң денесинде өзү жок болчу.

Эч нерсени качырбаган көздөр.

Кызыгып, бирисинин көзү менен өзүн карады.

Байпагынын башына жокчулук конуптур.

Тез эле алмашылды.

Алгач өзүн экиге бөлдү.

Ак жана карага боёду.

Күн менен түн сыяктуу өмүрү алмашыла баштады.

Тигил жана бул дүйнөсүнө,

Жумалап жамгыр төктү түштөрүндө.

Ойгонгондо суу болгон кыялдарын кургатып жатты.

Анткени таң эртеңден өзүн жок кылат болчу.

Алгач бир нерселерди издеди.

Балалыгына кайткысы келип, өзүнөн кагаз кайык жасап деңизге коё бермек. Ач толкундар аны тез эле жутмак. Бирок канчалык аракеттенсе деле кагаздан кайык жасай албады. Тек гана толкундардын үнүн укканы келди деңизге. Угар-укпас жээктеги таштардын катуулугу, суунун

жумшактыгы тоскоолдук жаратат жолуна. Кээде тынч, кээде толкуганы,
майда көбүктөрдүн чачылганы.

Жана...

Жыгач үйдөгү

Кыйчылдаган үндөрдөн түш жасады бала сыяктуу

Тактайлары чирип бараткан тарыхтан

Бир күнү эстей турганы да,

Аты табыла элек түстөргө боёлгон көз караштары.

Азыр көрүнөөр көрүнбөс өтүп кетти.

Жана...

Эшиктеги мышыктын от караштарынан мышыктын гана көздөрүн көрө
албады

Кадимкидей ичтен жалбаргысы келет.

Бирок кимге?

Бул жердин эшиги да сыздап ачылат.

Бир башкача үн.

Эмне үчүн баардык жерди чарчоо баскан.

Коңшусу сөгүнүп тазаланат.

Шыпырып кууйт тепкичтеги чаңдарды.

Анан дем алгансыйт мыктарга урулган дарактардын соолуган денелери.

Жашоо эмне?

Бир жыгач үй,

Дагы бир чекит.

Жаңыдан башталыш

Жаңыдан бүтүү.

Жолугалы.

Жолугууга жалгыз кадам.

Ал кадам.

Жолдо кете албай жатсам, балалыгымдын теректери кыйылыптыр. Азга катып калдымбы? Соолуган гүл болуп турам го топурагыңда. Мага эмнени таштап кеткенсиң?

* * *

Балалыгымдын булагы кайда? Мендеги жолчулук Изиңди карайм дагы эле. Үнүңдү угат көз жаштарым. Үшкүрүнүп жуттум өкүнүчтү. Дубалдар калды сен сыяктуу эч нерсе дебей.

***

Балалыгымдын балалыгы кайда?

Жылдар өткөнчө бала болгонду эңсеп, улгайыңкы төрөлүп. Эч качан көрбөгөн балалыгыма жолуккум келет. Жанымдагы көп нерселер караңгынын шооласындай келатпайбы!.. баратсам сага...

Сөз соңу

Жол. Каалга. Кадам. Терезе. Бук. Муун. Пешене. Аян. Жарык. Ыза. Эки. Аяр. Сентябрь. Көз. Жети. Канат. Закым. Тамчы. Каакым. Март. Тамыр.

Жан. Аял.

Көлөкө. Үн. Үшкүрүк. Кыял. Дем. Тамызгы.